

Bochnia בוכניה

הצבור היהודי הופיע בבוכניה קרוב לוודאי במאה ה"ג. במאה הט"ו כבר קיים היה בבוכניה הרובע היהודי, ותושביו שיחקו תפקיד חשוב בחיי העיר כולה. במאה הט"ז כבר היה ליהודי בוכניה בית כנסת משלהם ובית עלמין, שיש המעריכים כי נמצא בסביבת הרחובות קובלסקה, שבסקה, סולנה גורה וטרודנה. במאה הט"ו יחסי יהודים-נוצרים הפכו מתוחים יותר ויותר, פרצו סכסוכים, ולבסוף בשנת 1605 גירוש נגזר על הקהילה היהודית. היהודים עברו לנובי וישניץ. בתי היהודים, וכמו כן בית המדרש, בית הכנסת ובית העלמין נחרבו.

רק בשנת 1867 שלטונות אוסטריה ביטלו את איסור ההתיישבות בבוכניה שהוטל על היהודים. ראשוני היהודים שהתיישבו שם באותה העת באו מנובי וישניץ, ובשנים הראשונות קברו את מתייהם שם דווקא. בשנת 1872 פרצה בוישניץ מגפה וכתוצאה מכך נאסרה העברת נפטרים ונתקבלה החלטה להקים בית עלמין בבוכניה גופא. ב-18 בנובמבר 1872 שלטונות העיר נתנו לכך את הסכמתם הרשמית. חלקה בצורה מלבנית בשטח כולל של 0,65 הקטר על תל המכונה קרנצ'קוב, בצדה המזרחי של בוכניה, ייעודה לבית העלמין, ובשנה שלאחר מכן נערכו הלוויות הראשונות. לפני בית העלמין, בצד ימין משער הכניסה נבנה בית הטהרה.

במהלך מלחמת העולם השנייה נחרב בית הטהרה. הגרמנים הוציאו מצבות רבות, ראשית כל אלה היקרות יותר, עשויות הגרניט. הם החריבו אז גם את החומה שהקיפה את בית העלמין. בשטח בית העלמין נערכו הוצאות להורג, שבהן נספו קרוב לשלוש מאות בני אדם מגטו בוכניה, שמוצאם גם מבוכניה וגם מהכפרים הסמוכים ומנובי וישניץ, קרקוב, בז'סק, קז'שוביצה, מיילץ ודמביצה. גופותיהם נטמנו בקבר המוני בצד השמאלי מהכניסה לבית העלמין. בבית העלמין מצויים גם קברים יחידים, וכן מצבות סמליות לנספי השואה. הקבורה האחרונה שנערכה בבית העלמין היהודי בבוכניה נערכה ביוני 1945, כששמואל לנדווירט שנפטר בנסיבות טרגיות הובא שם לקבורה.

גינה מפרידה בין הרחוב לשטח בית העלמין, ובמקום הגינה לפני מלחמת העולם השנייה נמצא בזמנו בית הטהרה. שטח בית העלמין גובל בחלקות של בתים פרטיים. בשנות החמישים של המאה ה'כ' לאון גאוונד שגר בשכנות שתל שם עצי אדר, שתפקידם היה לסמל את גבולות בית העלמין. רק בשנות השמונים של המאה ה'כ' צלח הנסיון לגדר את בית העלמין בגדר רשת מתכתית עם שער כניסה הננעל על מפתח. על השער תלויים לוחות מידע בעברית ובפולנית.

בשנות הששים של המאה ה'כ' בשטח בית העלמין הוקמה אנדרטת זכרון לזכר יהודי בוכניה וסביבת וישליץ' נספי השואה, שנרצחו בין השנים 1939-1945, ולבניית האנדרטה השתמשו בשברי המצבות. בניית האנדרטה מומנה בידי מנדל רייכברג, אבוש ויוסף הירש.

בשטח בית העלמין נמצאו קרוב ל-700 מצבות – העתיקות ביותר נמצאות בחלקו הצפוני של בית העלמין. רוב המצבות עשויות אבן חול, המצבות יקרות הערך ביותר עשויות הגרניט נשדדו בידי הגרמנים. יש להדגיש כי רוב המצבות הינן במצב טוב, אין שם בעצם לוחות של מצבות שהופלו ממקומן. במקומות שבהם כתוצאה המשוד על ידי הגרמנים בזמן השואה נותרו הקברים עצמם, הוקמו מצבות ללא כיתוב. הודות לטיפולו ודאגתו רבת השנים של לאון גאוונד חודשו המצבות הישנות, ובחלקן תלמידי ביה"ס התיכון לאמנויות הפלסטיות בוישליץ' תיקנו את הכיתובים. בבית העלמין מצויות גם מצבות במצב גרוע יותר, אולם הן ניזוקו מענפי עצים נשברים או עצים נופלים, או שחלוף הזמן השפיע על מצבן (ארוזיה).

ליד הכניסה השתמרה המצבה של הרב הצדיק אשר מאיר הלברשטם, צאצאו של חיים הלברשטם, מייסד השושלת החסידית צאנז מנובי סוניץ'. מעל קברו עמד אוהל, אולם הוא נחרב בשואה, נשתמרו רק קטעי היסודות. חסידים מכל העולם עולים לרגל לקברו של הצדיק הלברשטם מדי שנה בשנה. ליד מצבתו של הרב הוקמו המצבות הסמליות לזכר אישתו, בתו ונכדתו שנספו בשואה.

בשטחו של בית העלמין נמצא בית קברות צבאי מס' 313, שבו טמונים חיילים בני דת משה שנפלו במלחמת העולם הראשונה. הוצבו שם 28 מצבות זהות צורה עם סמל המגן דוד עליהן. בשורה הראשונה עומדות 20 מצבות, בשורה השנייה 8, ומצבה גדולה באמצע, שעליה בשנות התשעים של המאה ה'כ' הוקם לוח זכרון ובו כתובות בפולנית ובעברית. לוח הזכרון מומן בידי הרב מנדל רייכברג ובניו.

משך כמה עשרות שנים בתום מלחמת העולם השנייה הטיפול המסור בבית העלמין היה בידי לאון גאוונד, שכיסה בו דשא עוד בתקופה שלפני מלחה"ע השנייה. הודות לעבודתו המסורה בית העלמין בבוכניה שייך לאלה

היותר שמורים שבתחומי מחוז פולין קטן. בשנת 1989 בית העלמין נרשם ברשימת האתרים לשימור תחת המספר A-326 מיום ה-13 בדצמבר 1989. באותה השנה עצמה הגב' איבונה זאבידזקה מהמוזיאון ע"ש סטניסלאב פישר בבוכניה ערכה רשימת מצאי של בית העלמין בבוכניה ועל יסוד ממצאי מחקרה פרסמה את עבודתה תחת הכותרת "מקום מקודש עבור כל החיים, או דברים על בית העלמין היהודי בבוכניה".

החל משנת 2012 המפתח משער בית העלמין שמור במוזיאון ע"ש סטאניסלאב פישר בבוכניה.